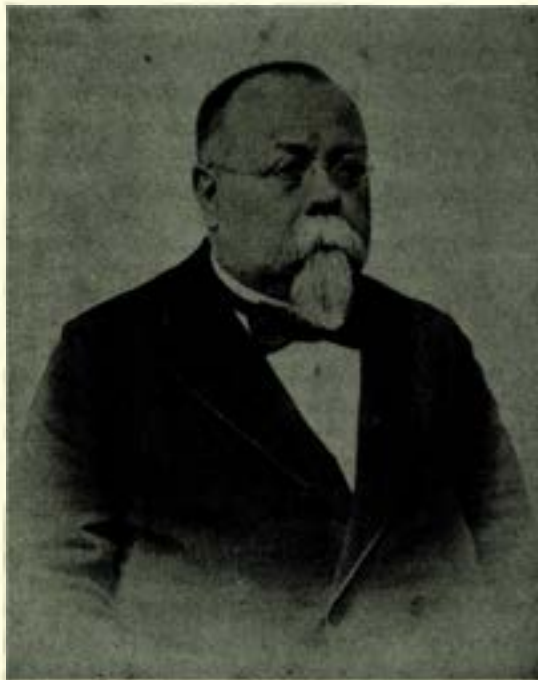

ELS FILOLEGS SABADELLENCs

AGUSTI RIUS i BORRELL

AUTOR D'UNA GRAMÀTICA DE LA LLENGUA CATALANA

per Pere Roca i Garriga

Agustí Rius

Entre els sabadellencs que han fet alguna aportació digna d'esment a la ciència filològica, en una o altra de les seves branques, cal situar Agustí Rius i Borrell, l'eminent pedagog conegut popularment pel Mestre Rius (1837-1912). Aquest sabadellenc, mestre d'escola, no es limità a complir de fàcil modèlica i exemplar les tasques pròpies del seu ministeri docent, sinó que escriví i publicà gran nombre de manuals escolars, en castellà i català, i encara una sèrie d'obres, totes elles d'una vàlua indiscutida i reconeguda, per als professionals de l'educació.

No ens pertoca d'examinar la tasca que aquest benemèrit conciuatà realitzà en el camp de la pedagogia, ni de valorar totes i cadascuna de les obres degudes a la seva ploma. Ens hem de cenyir a esmentar la seva peculiar aportació a la ciència filològica, aportació que es concreta en: la seva participació al Congrés Espanyol de Pedagogia que se celebrà a Barcelona l'any 1888, on, en defensa de la llengua catalana, féu que hom sotmetés a discussió com a un dels set temes oficials del Congrés, un tema que es referia a la necessitat de l'ús de la nostra parla a les escoles primàries; la publicació, l'any 1902, d'una sèrie d'articles sobre "La llengua als estudis de Catalunya", a "La Veu de Catalunya"; i, sobretot, la confecció d'una "Gramàtica de la Llengua Catalana", que ha restat inèdita.

La "Gramàtica de la Llengua Catalana" d'Agustí Rius, és, per les referències que en tenim, una obra de molta vàlua i que no té, ni de bon tros, el caràcter elemental que, pensant en la condició de mestre d'escola del seu autor, hom podria atribuir-li. El Dr. Francesc de Paula Xercavins -també sabadellenc- en l'extens discurs

que pronuncià a la Sessió Acadèmica que la Societat Barcelonesa d'Amics de la Instrucció dedicà en 1912 a enaltir la memòria del nostre il·lustre pedagog, ens en dóna referències molt detallades, de les quals extractem les que ens han semblat més interessants per aquest nostre treball.

El manuscrit d'aquesta obra consta de cent vuitanta quartilles, de lletra molt atapeïda. Com a particularitats reveladores de l'ambició científica i altura del treball, diu el Dr. Xercavins que, per a realitzar-la, Agustí Rius "seguiu pobles i masies, cercava els ancians i hi feia conversa, observava i anotava exemples de tota mena de frases usuals amb totes les variants, especialment seguint l'evolució decadent de la parla, on es feia sentir la influència de llengües veïnes, com la francesa, o la que duïen en si de les relacions i contactes personals, com ocorre amb la castellana en les poblacions on acuden molts que la parlen" i afeix, referint-se ja al seu contingut: "Així, resulta digne d'admiració i estudi tot allò que es refereix a modulació i cadències, a l'apòstrof i altres elisions, als sons eufònics, a l'accent i als consells que dóna referents a les inflexions de la veu i manera de llegir", i, encara "...cita, sempre que ve al cas, proverbis, que els copia en gran nombre, i transcriu cent modismes catalans amb el seu significat, la qual cosa dóna a l'obra un sabor especial que subjuga el qui la llegeix"; "...per a demostrar l'evolució en els escrits i la varietat de vocables utilitzats, posa un sens fi de citacions: M. Aguiló, T. Aguiló, Aribau, Bartrina, Bernat Metge, Bulbena, Collell, Dietari de Barcelona (1480), Eiximenis, Crònica del Rei en Jaume I, Lull, Molins, Morató, Muntaner, Paris i Viana, Rexach, Rois de Corella, Tirant lo Blanch, Turmeda, Valter i Griselda, Verdaguier, procurant infiltrar al lector la manera de pensar d'aquests respectables escriptors per conservar, en el que es pugui, la puresa de la nostra parla". També ens fa remarcar que en aquesta obra l'autor "fa l'anàlisi comparativa de les dues parles germanes, castellana i catalana, i llurs relacions amb el llatí i el francès...fent ressaltar en cada apartat les analogies i les diferències entre la llengua catalana i la castellana".

Escrita, segons ens diu el mateix Dr. Xercavins, en els darrers anys de la vida del seu autor, aquesta Gramàtica catalana inèdita d'Agustí Rius és, pel seu esperit i el seu caràcter, valuós exponent de l'entusiasme general i de la febre filològica que a Catalunya existia per aquells anys. Recordem que, en 1901, Mn. Antoni Alcover havia publicat la seva famosa Lletre de convit, convocant tots els catalans a la gran empresa de la formació del Diccionari de la Llengua Catalana; en 1906 s'havia celebrat a Barcelona amb un gran èxit el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana; en 1911, es creava, dins l'Institut d'Estudis Catalans, la Secció Filològica, i en 1913, aquesta Secció publicaria les famoses Normes ortogràfiques...

Ens aventurarem a afirmar que entre els treballs de caràcter gramatical i filològic referents al català que s'havien publicat d'ençà de l'any 1859, data de la restauració dels Jocs Florals de Barcelona i d'inici de la Reinaxença, la "Gramàtica de la Llengua Catalana", inèdita del nostre Mestre Rius, ocuparia un lloc ben destacat, si tenim en compte les característiques de les editades que coneixem, com les del Dr. Marian Grandia, Pvre. "Gramàtica Etimològica Catalana", editada a Barcelona-Sarrià en 1901, i la del P. Jaume Nonell S.J., "Gramàtica de la Llengua Catalana", publicada, en la seva 2ª edició, a Barcelona, l'any 1906. I esmentem, en corroboració a la nostra afirmació, que la "Biblioteca Sabadellenca" anunciava, en 1930, quan ja havia sortit la de Pompeu Fabra, que tenia en preparació l'edició d'aquesta obra.